

بیشرفت پروژه ملی مطالعه سازگاری برخی از ارقام گلابی آسیایی (*Pyrus serotina* Rehd) با شرایط آب و هوایی ایران

ارزانی، کاظم

استادیار و مدیر گروه علوم باغبانی دانشگاه تربیت مدرس

گلابی (*Pyrus communis* L.) یکی از درختان میوه مهم مناطق معتدله ایران است که به خاطر طعم مطلوب و ارزش تجارتي آن کشت می‌شود. بر طبق اطلاعات موجود سطح زیر کشت گلابی در ایران ۱۹۲۱۹ هکتار با تولیدی در حدود ۱۸۰۰۰۰ تن می‌باشد. بیشترین باغهای گلابی ایران در استانهای تهران (کرج)، خراسان، اصفهان، آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی و قزوین قرار دارند. بیش از ۲۶٪ از باغهای گلابی با تولیدی معادل ۶۴۰۰۰ تن در استان تهران قرار دارند. به علاوه صنعت میوه ایران تا کنون کشت و پرورش گلابی آسیایی و ژاپنی (*Pyrus serotina* Rehd) را تجربه نکرده است.

به منظور ارزیابی برخی از ارقام گلابی آسیایی (گلابی ژاپنی) در شرایط آب و هوایی ایران، در سال ۱۳۷۷ پروژه ملی گلابی آسیایی (شماره ۴۲۵) در گروه باغبانی دانشگاه تربیت مدرس شروع گردید. تعداد ۹ ژنوتیپ گلابی آسیایی تحت نام‌های KS14, KS13, KS12, KS11, KS10, KS9, KS8, KS7, KS6 از کشور بلژیک وارد گردید. در مرداد ماه ۱۳۷۸ ارقام وارداتی بر روی پایه‌های به و گلابی به منظور بررسی‌های قرنطینه‌ای و ازدیادی پیوند شدند. مشخصات رویشی و وضعیت نهالهای پیوندی بر روی پایه‌های بذری گلابی و به اندازه‌گیری شد. نتایج نشان داد که وضعیت نهالهای پیوندی بر روی پایه‌های بذری گلابی خوب بود. تحقیق و بررسی در زمینه مسایل ازدیادی از قبیل قلمه زدن و پیوند بر روی پایه‌های بذری گلابی و به و همچنین ریز ازدیادی از طریق کشت جوانه‌های انتهایی در دانشگاه تربیت مدرس شروع و بررسی‌های قرنطینه‌ای در گلخانه قرنطینه مؤسسه اصلاح و تهیه نهال و بذر و دانشگاه تربیت مدرس انجام شد. با توجه به اینکه در سال ۱۳۸۰ برای اولین بار میوه‌دهی ارقام فوق در گلخانه ایزوله گروه باغبانی دانشگاه تربیت مدرس شروع گردید، ارزیابی‌های انجام شده بر روی میوه ارقام فوق تاکنون نشان داده است که ژنوتیپ‌های KS11 و KS7 و KS10 زودرس بوده (اواخر تیر و مرداد) و دارای رنگ زرد و دارای طعم و مزه بسیار مطلوب می‌باشند. همچنین ژنوتیپ‌های KS14, KS13, KS9, KS6 میان رس (شهریور) و KS12, KS8 دیر رس (آبان و آذر) می‌باشند. شکل میوه اکثر

ژنوتیپ‌های مورد مطالعه شبیه سیب بوده و دارای رنگ‌های متنوع زرد، سبز، قهوه‌ای متمایل به قرمز و قهوه‌ای و دارای وزنی در حدود ۱۵۰ (KS6) تا ۷۵۰ گرم (KS8) می‌باشند که پژوهش بر روی خواص کمی و کیفی میوه و همچنین خصوصیات رشدی و تاثیر عوامل محیطی بر آن در گروه باغبانی دانشگاه تربیت مدرس ادامه دارد. تاکنون دو دانشجوی کارشناسی ارشد از پایان نامه خود در خصوص مسایل ازدیادی این ارقام دفاع نموده و چهار دانشجوی کارشناسی ارشد نیز در زمینه‌های مختلف ژنوتیپ‌های وارد شده در حال تحقیق هستند. همچنین روابط هورمونی و فیزیولوژیک ژنوتیپ‌های وارداتی و مطالعه مقاومت آنها نسبت به تنش خشکی و مقایسه آنها با گل‌ابی شاه میوه در قالب رساله دکتری به اتمام رسیده است و بررسی جنبه‌های دیگر به منظور شناخت پتانسیل ژنتیکی ژنوتیپ‌های وارداتی در حال انجام است. همچنین تحقیق بر روی اثرات پایه و بهینه نمودن آب و کود در شرایط مختلف جغرافیایی کشور انجام خواهد شد. در فاز دوم این پروژه سازگاری ارقام در چند نقطه آب و هوایی کشور شامل اصفهان، ارومیه، مشهد، گرگان و کرج مورد مطالعه قرار خواهد گرفت.

تاکنون به منظور انجام قرنطینه و شناخت ژنوتیپ‌های موجود و همچنین انجام پایان‌نامه‌های دانشجویان بیش از ۱۰۰۰ نهال تولید شده است. در حال حاضر اقدامات اولیه در خصوص ایجاد دو بلوک باغ مادری با شرایط ویژه در گروه باغبانی دانشگاه تربیت مدرس انجام شده است برای حفظ و محافظت این ژنوتیپ‌های ارزشمند نیاز به پوشش سریع این دو بلوک با گلخانه مخصوص و با پوشش توری (net) از ضروریات این طرح می‌باشد. همچنین نتایج به دست آمده بر روی اولین فصل میوه‌دهی ارقام گل‌ابی آسیایی و وارداتی که هم اکنون نیز ادامه دارد بسیار امیدوار کننده است. نشانه‌هایی از مقاومت به پسیل گل‌ابی در ژنوتیپ KS13 در طی سه سال مشاهده شده است. چنین پیش‌بینی می‌شود گل‌ابی آسیایی در آینده در اکثر نقاط مستعد کشور گسترش یابد به علاوه در مناطق مستعد کشت گل‌ابی آسیایی این محصول جدید و مهم جایگزین باغات کم بازده و موجب رونق میوه‌کاری کشور گردد. آنچه مسلم است پژوهش همه جانبه بر روی گل‌ابی آسیایی که شروع شده است برای تعیین سازگاری آن در کشور بایستی ادامه یابد. در این راستا همکاری تولید کنندگان پیشرو میوه، دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی به گسترش کشت این گونه جدید در کشور کمک خواهد کرد.